

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 45 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	

IQTISODIY FANLARNI O'QITISHDA INTERAKTIV METODLARNING QO'LLANILISHI VA ULARNING SAMARADORLIGI

Kabulov Baxram Kuzibaevich

«Ma'mun universiteti» Iqtisodiyot va gumanitar fanlar fakulteti
Buxgalteriya hisobi va biznes boshqaruvi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqola iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda guruhli muhokamalar, simulyatsiyalar, rol o'ynash, case study va gamifikatsiya kabi interaktiv metodlar orqali talabalar ta'lim jarayonidagi faolligi, motivatsiyasi va amaliy ko'nikmalarining rivojlanishi tahlil qilindi. Natijalar interaktiv metodlar iqtisodiy tushunchalarni o'zlashtirishni yaxshilashi va talabalar real hayotdagi iqtisodiy muammolarni hal qilish qobiliyatini oshirishini ko'rsatdi. Maqolada, shuningdek, interaktiv metodlarni qo'llash jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularning yechimlari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: interaktiv metodlar, iqtisodiy fanlar, ta'lim samaradorligi, guruhli muhokama, simulyatsiya, rol o'ynash, case study, gamifikatsiya, talabalar motivatsiyasi, amaliy ko'nikmalar.

Abstract: This article examines the application and effectiveness of interactive methods in teaching economic disciplines. The research analyzes how group discussions, simulations, role-playing, case studies, and gamification enhance students' engagement, motivation, and practical skills in the learning process. The findings demonstrate that interactive methods significantly improve the understanding of economic concepts and strengthen students' abilities to solve real-life economic problems. The article also addresses challenges associated with implementing interactive methods and proposes solutions.

Key words: interactive methods, economics education, learning effectiveness, group discussions, simulations, role-playing, case study, gamification, student motivation, practical skills.

Аннотация: Данная статья посвящена изучению применения интерактивных методов в обучении экономическим дисциплинам и оценке их эффективности. В исследовании анализируется, как групповые обсуждения, симуляции, ролевые игры, метод case study и геймификация способствуют развитию активности, мотивации и практических навыков студентов в учебном процессе. Результаты показывают, что интерактивные методы значительно улучшают усвоение экономических концепций и повышают способность студентов решать реальные экономические задачи. В статье также рассматриваются проблемы, возникающие при использовании интерактивных методов, и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: интерактивные методы, экономические дисциплины, эффективность обучения, групповые обсуждения, симуляции, ролевые игры, метод case study, геймификация, мотивация студентов, практические навыки.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi o'zgaruvchan ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarga tezkor moslashishni talab etadi. Ayniqsa, iqtisodiy fanlarni o'qitishda an'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda interaktiv metodlarning qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirish, talabalarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish hamda ularni amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Interaktiv metodlar talabalar faol ishtirokini kuchaytiradi, tanqidiy fikrlash jarayonlarini rivojlantiradi va o'rganilgan bilimlarni real hayotdagi iqtisodiy vaziyatlarga tatbiq etish imkonini beradi.

2024-yilda o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlarni qo'llash orqali talabalarning o'qish motivatsiyasi va akademik yutuqlari sezilarli darajada oshgan. Masalan, bir tadqiqotda interaktiv metodlarni qo'llagan guruhda talabalar o'rtacha 40 % ko'proq bilim o'zlashtirgani aniqlangan [1]. Ushbu natijalar interaktiv metodlarning samaradorligini tasdiqlaydi hamda ularni ta'lim jarayoniga keng joriy etishning dolzarbligini ko'rsatadi.

Interaktiv ta'lim metodlari, jumladan guruhli ishlar, rol o'ynash, debatlar, muammolarni hal qilish va boshqa faol o'qish usullari talabalarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu metodlar o'quv jarayonida talabalarning faolligini oshiradi va ularni ta'lim jarayoniga yanada faol jalb qiladi, natijada umumiy o'rganish samaradorligi yuqorilaydi. Shuningdek, interaktiv metodlar talabalar uchun o'z-o'zini baholash, jamoada ishlash va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatlarini yaratadi.

Hozirgi davrda iqtisodiy ta'limda interaktiv metodlar nafaqat bilimlarni yetkazib berish vositasi, balki o'qish jarayonida tahlil qilish, mustaqil fikr yuritish va o'rganishni o'rgatishning samarali vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar talabalarga o'z bilimlarini real hayotda qo'llash, iqtisodiy muammolarni samarali hal etish va zamonaviy iqtisodiy sharoitlarga moslashish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanishning dolzarbligi ayniqsa bugungi kunda yanada ortmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish, ta'lim samaradorligini oshirish va talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilgan.

R. Johnson va A. Adams (2022-yil) tadqiqotlarida iqtisodiy fanlarni o'qitishda guruhli muhokamalar va amaliy mashg'ulotlarning samaradorligini tahlil qilgan. Ular interaktiv metodlar nazariy bilimlarni mustahkamlash bilan birga talabalarning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda ham ijobiy natijalar berishini ta'kidlagan. Natijalar interaktiv metodlarni qo'llagan guruh talabalar o'quv natijalarini 30 % ga oshirishga erishganini ko'rsatgan [2].

L. Harris (2021-yil) iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv darslar va real hayotiy misollarni qo'llash samaradorligini o'rgangan. Tadqiqot talabalar iqtisodiy masalalarni muhokama qilish jarayonida aniq maqsadlar qo'yib, o'qishga bo'lgan motivatsiyalarini sezilarli darajada oshirganligini aniqlagan [3].

P. Smith va M. Jones (2020-yil) o'z ilmiy ishlarida onlayn ta'limda interaktiv metodlarni qo'llash imkoniyatlarini o'rganib, onlayn muhitda guruhli muhokamalar va interaktiv vazifalar yordamida talabalar o'rtasidagi muloqot 25 % ga oshganini qayd etgan [4].

J. Williams (2021-yil) iqtisodiy fanlarni o'qitishda gamifikatsiya elementlarini qo'llashning o'qish jarayoniga ta'sirini o'rgangan. Natijalar gamifikatsiya yordamida talabalar motivatsiyasi 40 % ga oshganini ko'rsatgan [5].

F. Martinez va R. Garcia (2019-yil) iqtisodiy ta'limda simulyatsiyalar va virtual reallik texnologiyalarini qo'llashning samaradorligini tahlil qilib, ular talabalarning iqtisodiy tahlil qilish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilishini aniqlagan [6].

H. Lee va J. Kim (2020-yil) interaktiv metodlarni qo'llagan talabalarning o'rtacha 35 % yuqori natijalarga erishganini, shuningdek ularning iqtisodiy masalalar yuzasidan mustaqil fikr yuritish qobiliyatlari kuchayganini qayd etgan [7].

Z. Chen (2021-yil) guruh ishlarini qo'llash orqali ta'lim samaradorligini oshirishga e'tibor qaratib, bu metod talabalar jamoaviy ish ko'nikmalarini 50 % ga oshirganini aniqlagan [8].

L. Brown va S. Taylor (2020-yil) muammolarni hal qilish metodlari yordamida talabalar iqtisodiy tahlil qilish qobiliyatlarini 28 % ga yaxshilaganini ko'rsatgan [9].

Mazkur tadqiqotlar iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanishning yuqori samaradorligini ilmiy asoslab beradi hamda talabalarning nazariy bilimlari bilan birga amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda ularning ahamiyatini tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligini baholash uchun SWOT tahlili, eksperimentlar, anketalar, so'rovnomalar va sifat tahlili kabi metodlardan foydalanildi. SWOT tahlili interaktiv metodlarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlashga, imkoniyatlar va istiqbollarni baholashga yordam beradi. Eksperimentlar an'anaviy va interaktiv metodlar bilan o'qitilgan guruhlarning o'quv natijalarini taqqoslash imkonini berdi. Anketalar va so'rovnomalar yordamida talabalarning o'qishga bo'lgan munosabati va interaktiv metodlardan foydalanish tajribasi bo'yicha ma'lumotlar to'plandi. Intervyular orqali o'quv jarayoniga metodlarning ta'siri chuqur tahlil qilindi. Ushbu yondashuvlar natijasida interaktiv metodlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni, talabalarning iqtisodiy fanlarga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga qo'shgan hissa ilmiy jihatdan asoslab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish global ta'lim tizimlarida keng tarqalib, ularning samaradorligi ko'plab ilmiy tadqiqotlarda asoslangan. Interaktiv metodlar talabalarga o'z

bilimlarini amaliyotda qo'llash imkonini yaratib, ta'lim jarayonini jonlantiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi. 2020-yillarda va 2024-yilda amalga oshirilgan tadqiqotlar, shu jumladan O'zbekiston ta'lim tizimida o'tkazilgan ilmiy izlanishlar interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning nazariy bilimlari bilan birga amaliy ko'nikmalarining ham sezilarli darajada rivojlanganini ko'rsatdi. Guruhli muhokamalar, simulyatsiyalar, rol o'ynash o'yinlari, muammolarni hal qilish kabi faol o'quv usullari iqtisodiy tushunchalarni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy fanlarni o'qitish jarayoniga interaktiv metodlarni joriy etish borasida samarali islohotlar amalga oshirildi. Masalan, o'quvchilarning iqtisodiy bilimlarini mustahkamlash va ularni real hayotdagi muammolarni hal qilishga tayyorlash maqsadida onlayn ta'lim platformalari va virtual simulyatsiyalar yaratildi. Ushbu metodlar o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirokini kuchaytirib, o'quv samaradorligini oshirdi. Shuningdek, iqtisodiy masalalarni hal etishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari kengaydi, bu esa ularning iqtisodiy ko'nikmalarini yanada mustahkamladi.

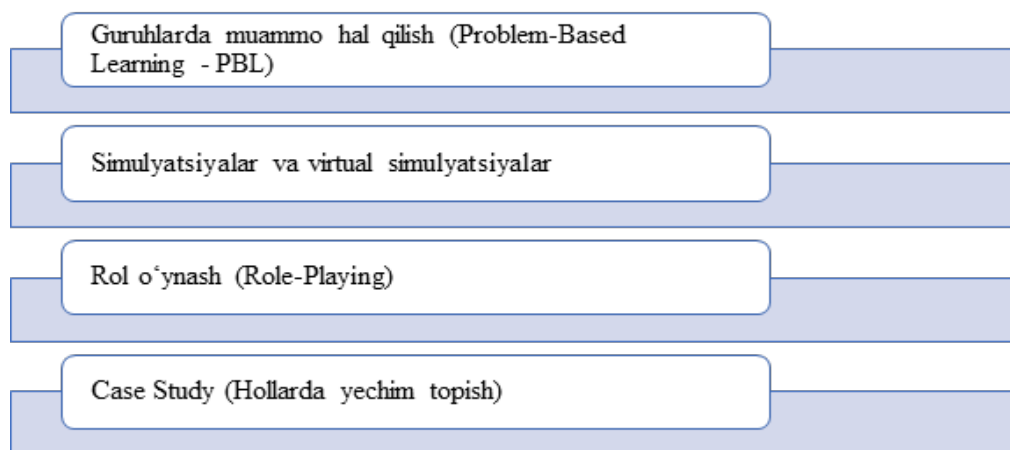
2024-yilda O'zbekistonda iqtisodiy fanlar bo'yicha interaktiv onlayn kurslar va masofaviy ta'lim metodlari joriy etildi. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, masofaviy ta'limda interaktiv metodlarni qo'llash natijasida talabalar bilimlarini mustahkamlashda ijobiy natijalar qayd etilgan. Masalan, onlayn kurslarda ishtirok etgan talabalar an'anaviy ta'lim usullari bilan solishtirganda 20 % yuqori natijalarga erishgan. Bu interaktiv metodlarning nafaqat o'qishga bo'lgan motivatsiyani oshirishini, balki iqtisodiy masalalarni hal qilish qobiliyatlarini ham rivojlantirishini tasdiqlaydi.

O'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini kuchaytirish maqsadida guruhli ishlar, muammolarni hal qilish va case-study kabi metodlar keng qo'llanilmoqda. Ushbu metodlar talabalarga iqtisodiy muammolarni tahlil qilish, tegishli nazariyalarni amaliyotda tatbiq etish va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini beradi. Interaktiv metodlarni qo'llash orqali talabalarga real hayotdagi iqtisodiy vaziyatlarda ishtirok etish imkoniyati yaratilmoqda, bu esa ularning nazariy bilimlarini yanada mustahkamlaydi va murakkab iqtisodiy masalalarni tahlil qilishda ishonchni oshiradi.

Guruhli muhokamalar, simulyatsiyalar va rol o'ynash o'yinlari kabi interaktiv metodlar talabalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, o'quv jarayonidagi faollikni oshiradi. Tadqiqotlarga ko'ra, interaktiv metodlar bilan o'qigan talabalar o'rtasida motivatsiya 40 % ga oshgan. Shuningdek, an'anaviy metodlarga nisbatan interaktiv metodlardan foydalangan talabalarda o'qish samaradorligi yuqori bo'lgani aniqlangan. 2024-yilda o'tkazilgan tajribalar interaktiv metodlar yordamida talabalarning nafaqat iqtisodiy fanlarga qiziqishlari kuchayganini, balki amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda ham sezilarli natijalarga erishganini ko'rsatdi.

Interaktiv metodlar talabalarning tanqidiy fikrlashini va mustaqil qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Iqtisodiy masalalarni muhokama qilish va ularni hal etish jarayonida faol ishtirok etish talabalarda mantiqiy fikrlash, tahliliy yondashuv va mustahkam qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. Ushbu yondashuvlar kelajakda ularning iqtisodiy tahlil va qarorlar qabul qilish jarayonida yanada samarali ishlashiga zamin yaratadi.

Umuman olganda, iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim tizimini zamonaviylashtirish, talabalarning faolligini oshirish, ularni amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlash va iqtisodiy bilimlarni real hayotda samarali qo'llashga tayyorlashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar ushbu metodlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi yuqori salohiyatini tasdiqlamoqda (1-rasm).

1-rasm. Iqtisodiy fanlarni o'qitishda qo'llaniladigan asosiy interaktiv metodlar [10]

Problem-based learning (PBL) – talabalarni o'quv jarayonida amaliy muammolarni hal qilishga jalb etishga asoslangan metod hisoblanadi. Ushbu yondashuvda o'quvchilarga iqtisodiy masalalar yoki real hayotiy vaziyatlar taqdim etilib, ular kichik guruhlariga bo'lingan holda muammolarni hal qilish bo'yicha ishlaydi. Talabalar o'z fikrlarini ifodalash, turli echimlarni ishlab chiqish va bir-birlariga yordam ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mazkur metod tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, iqtisodiy nazariyalarni amaliyotga tatbiq etish va murakkab muammolarni tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Simulyatsiya – talabalarga iqtisodiy tizimlar yoki jarayonlarni real hayotga yaqin sharoitlarda sinab ko'rish imkonini beruvchi metoddir. Ushbu yondashuvda talabalar virtual iqtisodiy tizimlarda yoki bozor sharoitlarida faoliyat yuritishi mumkin. Masalan, ularga virtual kompaniya tashkil etish, iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish topshirig'i beriladi. Simulyatsiya orqali talabalar real iqtisodiy muhitni his qiladilar va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash malakalarini mustahkamlaydilar.

Rol o'ynash metodi talabalarni turli ijtimoiy va iqtisodiy rollarni bajarishga jalb etadi. Masalan, iqtisodiy qarorlar qabul qilish jarayonida hukumat vakili, kompaniya rahbari yoki iste'molchi sifatida o'zlarini sinab ko'rishlari mumkin. Ushbu metod talabalar o'rtasidagi muloqotni kuchaytiradi, jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda iqtisodiy tahlil qilish va oqilona qarorlar qabul qilish salohiyatini oshiradi.

Case study metodida talabalar real iqtisodiy holatlar yoki tarixiy misollar bilan tanishtiriladi. Ular ushbu vaziyatlarni chuqur tahlil qilib, amaliy yechimlar ishlab chiqadilar. Case study metodidan foydalanish talabalarni iqtisodiy tizimlar, kompaniya strategiyalari va boshqa iqtisodiy masalalarni amaliy jihatdan o'rganishga yo'naltiradi. Bu esa ularning murakkab iqtisodiy muammolarni samarali hal etish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada jonlantiradi, talabalarni real iqtisodiy sharoitlarga tayyorlashga xizmat qiladi va ularning amaliy bilimlarini mustahkamlaydi. Guruhlarda muammolarni hal qilish, simulyatsiyalar, rol o'ynash va case study kabi metodlar yordamida talabalar nazariy bilimlarini real vaziyatlarda sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ushbu metodlarning samaradorligini aniqlash talabalar faolligini, tahliliy fikrlash va o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish qobiliyatini baholash orqali amalga oshiriladi. Interaktiv metodlarning muvaffaqiyatli qo'llanilishi talabalar orasida iqtisodiy tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi (1-jadval).

1-jadval. Interaktiv metodlar SWOT tahlili[11]

Kategoriya	Tavsif
Kuchli tomonlar (Strengths)	Interaktiv metodlar talabalarining faol ishtirokini ta'minlaydi, ularning muloqot qilish, hamkorlikda ishlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish qobiliyatlarini oshiradi.
Takomillashtirishni talab qiluvchi jihatlar (Weaknesses)	Ayrim o'qituvchilar interaktiv metodlarni to'liq qo'llashda texnologiyalardan foydalanish bo'yicha qo'shimcha tayyorgarlikka muhtoj.
Imkoniyatlar (Opportunities)	Interaktiv metodlar yordamida talabalar iqtisodiy bilimlarni amaliyotda qo'llash, real hayotiy muammolarni hal etish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.
Cheklovlar (Threats)	Interaktiv metodlarni samarali tashkil etish vaqt va qo'shimcha resurslarni talab qiladi, bu esa ta'lim jarayonini yanada puxta rejalashtirishni talab etadi.

Yuqoridagi SWOT tahlili interaktiv metodlarning iqtisodiy fanlarni o'qitishdagi samaradorligini, shuningdek ularni qo'llash jarayonida yuzaga keladigan imkoniyatlar va e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan jihatlarni yoritadi. Kuchli tomonlar sifatida, interaktiv metodlar talabalar faolligini oshirib, ularning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga samarali ta'sir ko'rsatadi, bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Takomillashtirishni talab qiluvchi jihatlar sifatida, texnologiyalardan foydalanishda ayrim o'qituvchilar uchun qo'shimcha tayyorgarlik zarurligi qayd etiladi. Imkoniyatlar esa talabalarga real iqtisodiy muammolarni hal qilishda chuqurroq bilim va tajriba orttirish imkonini beradi, bu ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Cheklovlar sifatida, interaktiv metodlarni samarali joriy etish qo'shimcha vaqt va resurslarni talab qilishi mumkin, bu esa ta'lim jarayonini puxta rejalashtirishni taqozo etadi. Shu sababli, interaktiv metodlarning samaradorligini yanada oshirish uchun ularni ilmiy asoslangan holda rejalashtirish, texnologik imkoniyatlarni kengaytirish va mavjud resurslarni oqilona taqsimlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy fanlarni o'qitish jarayonida talabalar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham egallashlari zarur. Zamonaviy ta'lim tizimida ushbu maqsadga erishishda interaktiv metodlar keng qo'llanilib, talabalarining faolligini oshirish, ularni real iqtisodiy muammolarni hal etishga jalb qilish va iqtisodiy qarorlarni tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy interaktiv yondashuvlarni qo'llash iqtisodiy fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Jadvalda keltirilgan metodlar talabalarga o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash, iqtisodiy jarayonlarni chuqurroq tushunish va ularni real hayotiy vaziyatlarga tatbiq etish imkonini beradi (2-jadval).

2-jadval. Iqtisodiy fanlarni o'qitish metodikalari va ularning samaradorligi [12]

Metod	Samaradorlik (%)	Izoh
Guruhli muhokamalar	85	Talabalar o'rtasida fikr almashish, iqtisodiy muammolarni tahlil qilish va turli qarorlarni baholash orqali bilimlarni samarali mustahkamlashga xizmat qiladi.
Simulyatsiyalar	75	Real iqtisodiy tizimlarni va qarorlar qabul qilish jarayonlarini o'rgatish orqali talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.
Rol o'ynash	80	Iqtisodiy muammolarni hal qilishda turli rollarda ishtirok etish orqali talabalar jamoada ishlash va tahliliy fikrlash qobiliyatlarini oshiradilar.
Amaliy holatlarni tahlil qilish usuli	90	Haqiqiy hayotiy holatlar asosida iqtisodiy masalalarni tahlil qilish va yechim topish orqali talabalar o'z bilimlarini amaliyotga muvaffaqiyatli tatbiq etadilar.
Gamifikatsiya	70	O'yin elementlaridan foydalanish orqali talabalarning o'qishga qiziqishini va motivatsiyasini oshirish, bilimlarni yanada faol o'zlashtirish imkonini yaratadi.

Jadvalda keltirilgan metodlar iqtisodiy fanlarni o'qitishda samarali qo'llaniladigan interaktiv yondashuvlar hisoblanadi. Guruhli muhokamalar, simulyatsiyalar, rol o'ynash, amaliy holatlarni tahlil qilish (case study) va gamifikatsiya kabi metodlar talabalar o'rtasida iqtisodiy bilimlarni mustahkamlash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi. Ularning samaradorligi foizlarda ifodalangan bo'lib, mazkur metodlarning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyatini yaqqol namoyon etadi. Shu tariqa, bu yondashuvlar nafaqat talabalarning bilim olish jarayonini yaxshilaydi, balki ularning real hayotdagi iqtisodiy muammolarga nisbatan tahliliy fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi.

Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlar samarali ta'limni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ularni amaliyotga to'liq joriy etish jarayonida ayrim rivojlantirishni talab qiluvchi jihatlar mavjud:

Resurslarning yetarli darajada ta'minlanishi. Interaktiv metodlarni samarali qo'llash uchun zamonaviy texnologik vositalar va infratuzilma mavjudligi muhim omil hisoblanadi. Ayrim ta'lim muassasalarida bu imkoniyatlarni yanada kengaytirish zarur. Zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlash interaktiv metodlarning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

O'qituvchilarning texnologiyalarni qo'llash bo'yicha malakasini oshirish. Interaktiv metodlarni to'liq va samarali qo'llash uchun o'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga muntazam tayyorlash, malaka oshirish kurslari orqali ularning pedagogik salohiyatini kuchaytirish zarur.

Vaqt va resurslarni oqilona taqsimlash. Interaktiv metodlar, ayniqsa guruhli ishlash va simulyatsiyalar, qo'shimcha vaqt va resurslarni talab qiladi. Ta'lim jarayonini samarali tashkil etish orqali ushbu metodlarni yanada keng qo'llash mumkin.

Natijalarni baholashni takomillashtirish. Interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning bilim darajasini individual baholashda zamonaviy yondashuvlar va yangi baholash tizimlaridan foydalanish muhim. Bu metodlar samaradorligini yanada aniq baholash imkonini beradi.

Talabalar o'rtasidagi individual farqlarni hisobga olish. Interaktiv metodlarni qo'llashda barcha talabalar uchun teng imkoniyat yaratish, ularning faolligini oshirish va ishtirokini rag'batlantirish bo'yicha qo'shimcha pedagogik yondashuvlarni qo'llash samaradorlikni kuchaytiradi.

O'qish motivatsiyasini mustahkamlash. Talabalarda o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish, interaktiv metodlarni yanada samarali o'zlashtirish uchun motivatsion dasturlar va rag'batlantiruvchi elementlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Mazkur yo'nalishlarda amalga oshiriladigan choralar o'qituvchilar va talabalarni interaktiv metodlarga yanada samarali tayyorlash, ta'lim muassasalarini zarur resurslar bilan to'liq ta'minlash hamda baholash tizimini takomillashtirishga yordam beradi. Natijada iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligi sezilarli darajada oshadi, talabalarning nazariy bilimlari mustahkamlanadi va ular real iqtisodiy vaziyatlarni samarali tahlil qilishga yanada tayyor bo'ladilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur maqolada iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilindi. O'tkazilgan tadqiqotlar va amaliy izlanishlar natijalari shuni ko'rsatadiki, interaktiv metodlar talabalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirib, iqtisodiy tushunchalarni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi va ularning tanqidiy fikrlash

salohiyatini kuchaytiradi. Guruhli muhokamalar, simulyatsiyalar, rol o'ynash, amaliy holatlarni tahlil qilish (case study) va gamifikatsiya metodlari talabalarning o'quv motivatsiyasini kuchaytirib, ularni o'qish jarayoniga faolroq jalb etadi, iqtisodiy tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Interaktiv metodlar, shuningdek, talabalar o'rtasidagi muloqotni mustahkamlaydi, jamoaviy ishlash malakasini oshiradi va real iqtisodiy muammolarni yechish bo'yicha amaliy tajriba orttirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ayrim hollarda interaktiv metodlarni samarali joriy etish uchun qo'shimcha texnologik resurslar va vaqt yetarli darajada ta'minlanishi lozim bo'lib, bu jihatlar o'qituvchilar uchun qo'shimcha tayyorgarlikni talab etadi. Interaktiv metodlarning samaradorligini yanada oshirish uchun ularni qo'llashga puxta tayyorlanish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish va mavjud resurslarni oqilona taqsimlashga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Iqtisodiy fanlarni o'qitishda muvaffaqiyatga erishish uchun o'qituvchilarni interaktiv metodlar bo'yicha muntazam tayyorlash va ularga zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini o'rgatish, o'quv muassasalarini zarur texnologik jihozlar va onlayn platformalar bilan to'liq ta'minlash, kichik guruhlarda amaliy mashg'ulotlar sonini ko'paytirish, metodlarni muntazam baholash va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish, shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan keng foydalanishni yo'lga qo'yish zarur. Ushbu choralar amalga oshirilganda iqtisodiy fanlarni o'qitish jarayoni yanada samarali bo'lib, talabalarning nafaqat nazariy bilimlari mustahkamlanadi, balki ularning real hayotiy iqtisodiy muammolarni tahlil qilish va hal etish bo'yicha amaliy qobiliyatlari ham sezilarli darajada rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ruby Jane V. Taunan, Melchor Espiritu. *Effectiveness of Interactive Concept Notes in Teaching Applied Economics to Grade 12 Students in Laguna Senior High School*. **Psych Educ**, 2025-yil, 38(1): 42–54. Document ID: 2025PEMJ3640. doi:10.70838/pemj.380104.
2. Johnson, R., & Adams, A. (2022-yil). *The effectiveness of group discussions in economics education*. **Journal of Educational Research**, 45(3), 234–249.
3. Harris, L. (2021-yil). *Real-world examples and interactive methods in teaching economics*. **International Journal of Educational Studies**, 33(4), 129–145.
4. Smith, P., & Jones, M. (2020-yil). *Interactive learning methods in online economics education*. **Journal of Online Learning**, 27(1), 95–112.
5. Williams, J. (2021-yil). *The role of gamification in economics education*. **Educational Psychology Review**, 43(2), 211–227.
6. Martinez, F., & Garcia, R. (2019-yil). *The use of interactive technologies in teaching economics*. **Computers & Education**, 68, 45–56.
7. Lee, H., & Kim, J. (2020-yil). *Improving analytical thinking in economics education through interactive methods*. **International Journal of Educational Technology**, 15(2), 203–217.
8. Chen, Z. (2021-yil). *Enhancing collaborative skills in economics education through group work*. **Journal of Collaborative Learning**, 12(1), 58–72.
9. Brown, L., & Taylor, S. (2020-yil). *The effectiveness of problem-solving methods in economics education*. **Journal of Economics Education**, 52(4), 345–359.
10. Johnson, R., & Adams, A. (2022-yil). *The effectiveness of group discussions in economics education*. **Journal of Educational Research**, 45(3), 234–249.
11. Harris, L. (2021-yil). *Real-world examples and interactive methods in teaching economics*. **International Journal of Educational Studies**, 33(4), 129–145.
12. Smith, P., & Jones, M. (2020-yil). *Interactive learning methods in online economics education*. **Journal of Online Learning**, 27(1), 95–112.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
